

Creant la vila de Binissalem

Un mosaic de cent-cinquanta anys del Regne de Mallorca, des del 1231

Noms geogràfics dels llocs
que apareixen en el llibre

Abenbasso, rafal reial d'Inca, donat als jueus el 1230

Abeniali, alqueria, un nom alternatiu proposat per la contrada de Biniali

Adducutz, alqueria reial, Inca, donada als jueus el 1230

Aiamans i Lozeta, alqueries principals de la cavalleria d'Arnau Togores, 1232

Aiamans / Ayamans, 1232, alqueria del domini Togores, que junt amb Lloseta, era baix jurisdicció binissalemera fins 1842

Alaró, castell de, punt defensiu estratègic a la Mallorca central

Alaró / Olero, vila contigua a Binissalem a l'oest, d'origen romà o paleocristià

Alastoryl, vegeu S'Estorell

Albufera, àrea pantanosa a la costa nord, de domini reial

Alcúdia, alqueria del municipi de Binissalem, més tard: Alcudieta, i també nom d'un ciutat a la costa nord de Mallorca

Alcudieta, alqueria de la vila de Binissalem, però separada per Lloseta del domini senyorial

Algaida, vila, al sud de Sencelles; que enllaç amb el camí de Sineu i els camins de la transhumància

Alhazin, alqueria d' Inca al S. XIII

Almadrà, alqueria que pertanyia a Alaró, a la vall on brota la font i el torrent de l'Almadrà

Almadrà, torrent de, curs nord-oest a sud-est, dividí la parròquia de Binissalem i flueix a Inca

Almallutx, possessió de la Tramuntana, receptor de transhumància estival

alqueria Bítax, 1241, Binissalem, porció homes de Vic, donada a l'església, ubicació incerta

alqueria Rubines (1) domini de Guillem de Montgrí, 6 jovades, el 1233 donada com cavalleria armada

alqueria Rubines (2) domini de Pere de Centelles, 14 jovades, el 1236, segona alqueria del mateix nom, al sud de la primera

'**alqueria Sa Torre**' entre Alaró i Binissalem, assentament pre-conquesta, nom original desconegut (vegeu la Torre)

alqueries de Canarrossa, unes de les més importants al S. XIII són Aleron, Benisalem, Cohanegra, Conxel, Costig, Lozeta, Mahuja, Robinas, Sancta Eulaliae, Beniferin

Amos / Amors / de Mos, castell de, alqueria a Costitx, domini de les Dames de Jonqueres, 1260

Andraitx, assentament a l'extrem sud-oest Mallorca, enllacat amb Binissalem per la seva defensa, S. XIV

Anglaterra, comerç amb Mallorca, finals segle XIII

Aragó, regne de, part del regne Catalunya-Aragó des del 1137, a l'oest del Comtat

Àreu, vescomtat als alts Pirenees, bressol del Bastard d'Àreu?

Arissal, alqueria de Bernat Arrom, Sencelles, 1344

Arraya, alqueria reial d'Inca, donada als jueus el 1230

Ascella, alqueria o rafal?, Sencelles o Binissalem?, domini Gastó de Bearn, 1278

Ascella / Assella / Axoella / Auxella / Camp d'Ausell, alqueries o rafals de Canarrossa, ubicacions exactes incertes

Assella, 1272, alqueria de Robines

Astoreyl / Osterell / Esturell / Lo Storell, ortografies alternatives, vegeu s'Estorell

Axoella, 1260, alqueria d'ubicació imprecisa a Sencelles

Azuella, rafal de Canarrossa, Ferrer de Gallifa, 1242, ubicació no donada

Banyalbufar, vila a la costa oest, enllaçada amb Binissalem per motius defensius al S. XIV

Bànyols, alqueria, Alaró-Consell, possessió de la família Puigdorfila

'**banys i hort sarraïna**', **Sóller**, 1311, urbanitzat pels cristians, vegeu capítol 37

Barcelona, capital i port principal de Catalunya, més petit que Ciutat al S. XIII

bassa de la Torre (can Cabrit) 1401, depòsit d'aigua potable al camí del Raiguer, al nord de Binissalem

Bellver, castell de, nord-oest de Ciutat, construït pel rei Jaume II als inicis del S. XIV

Bellveure, possessió al nord municipi, de la família Cantarelles?, nom original desconegut

Beniafle, alqueria a Costitx, domini de les dames de Jonqueres, 1260

Beniagol / Biniagual, alqueria a la parròquia de Robines, 15 jovades, 1242, assentament al Camí de Muro

Beniali / Biniali, alqueria de Sencelles, part de la cavalleria d'Arnau de Togores, 1232

Benialmara, alqueria de Costitx, S XIII, donada a les dames de Jonqueres

Benibia, rafal, d'Inca?

Beniçalem, ortografia alternativa per l'alqueria de Benisalem

Benicousiva, alqueria o rafal a Lloseta, desapareguda(?)

Beniferri, alqueria de Sencelles, de 20 jovades, domini del vescomte de Bearn

Benirascal / Benirafohel / Benirasoel, alqueria o alqueries d'Inca

Benissalem, Benisalem, Binissalem, alqueria, domini homes de Vic al repartiment, vila reial 1310

Berberia / Barberia, el nord d'Àfrica, en mans dels musulmans als segles XIII i XIV

Berenguer Roig, alqueria de, amb fites: Robines, Inca?, Sencelles, nom original no conegut

Biniacli, alqueria 15 jovades, domini vescomte de Bearn, no localitzada

Biniagual, vegeu Beniagol

Binialicay, "alqueria/raal", domini del bisbat, 1256, sud de Binissalem; és "l'alqueria Avinent"?

Biniamar, alqueria, te fites amb Alcudieta, Lloseta

Biniaraix, alqueria a la Serra de Tramuntana

Biniarri, alqueria d'Alaró, cavalleria Pere de Vilaragut, 1233, i més tard coneguda com El Reyguer

Binibassi, alqueria de Sóller, porció del vescomte de Bearn, una part domini de la família Torrella

Binicurch, alqueria de Binissalem amb ubicació oblidada

Binifat, rafal (?) a Costitx

Binihauhel / Binifauel, alqueria de Sencelles, part de la cavalleria Vall-Ilebrera, 1233, i Na Bauçana, 1272

Bugia, port andalusí a l'Àfrica del nord, Barbaria, Destí important pels comerciants barcelonins des dels principis del S. XIII

Bunyola, vila, a la cruïlla entre els camins Ciutat-Sóller i Andratx-Pollença

camí de sa Socarrada, corre de Binissalem a Alaró pel Coll d'en Simonet

'camp de la oca', lloc de jocs, diversions, prop de l'església?

camp de n'Unís, Biniagol, 1380, terres dels hereus de l'emfiteuta llosetí, Nunys, 1241?

'camp dels jueus', Lloseta, possessió rústega, tenia fites amb Inca

Campanet, vila, nord d'Inca

can Bescai, possessió, Robines, de la família Terrassa al S XIV?

can Borràs, Robines, casal S. XVIII a Plaça Robines, de la mateixa família des del S XV?

can Garriga, (Can Torró, avui) alberg, dependències i extensió de terra entre Binissalem i Robines, S. XIV

can Garrover, possessió Robines, de la família Terrassa, S. XIV?

ca'n Macià, Ca Na Marca, possessions rurals al del nord municipi, antigament de Sa Bauçana o Moltarix?

can Mayol, topònim probablement derivat de la família Maiol del S. XIII

can Pere Antoni (S. XVII) possessió al nord del municipi, antigament de la cavalleria sa Bauçana?

Canarosa, possessió de Santa Eugènia, vestigi de l'alqueria major de Canarrossa del S XIII

Canarrossa / Quanarusha, districte andalusí, part principal de la porció del vescomte de Bearn

Capacorp, al costat de Lluçmajor, 1272, 2 alqueries de domini sa Bauçana on desembocava un camí de la transhumància hivernal

Carlades, vescomtat a l'Auvergne, avui a França, incorporat al Regne de Mallorca, 1276-1343

'carrer del Sac', antic carrer front a les terres i casal de la família Gilabert, a la ruta del Pou Bo al centre urbà de Binissalem

Carroba, rafal de 2 jovades, de domini reial d'Inca

Cascanar, llogaret, al sud de la vila Sencelles

castell de Santueri, 1348, sud-central Mallorca, al massís de Randa, punt més alt de la zona

Catalunya, comptat de, a vegades conegut com 'principat', que forma el corredor del nord-est península a l'Europa, focus del comerç mediterrani, lloc cabdal

Catalunya-Aragó, regne conjunt des de 1137, el domini superior de la dinastia del rei Jaume I, que incorporava el Regne de Mallorca excepte 1276-1279

cavalleria 'del Reyguer', vegeu Biniarri d'Alaró

cavalleries dels homes de Vic a Canarrossa, de la porció del municipi de Vic, inclogui Benisalem, que fou cedit al bisbe de Mallorca, 1238-40

'celler del bisbe', 1256, centre d'emmagatzematge de collites i impostos en espècie, ubicat al carrer Nou?

el cementiri vell / rural, primer cementiri de Binissalem, 1256, al costat de l'església de santa Maria de Robines?

Centelles, Pere de, sagristà de Barcelona, procurador de la viuda de Bearn, porcioner amb domini de Robines (2), etc.

Cerdanya, comtat peninsular del Regne de Mallorca, fins el 1343

Cocó, es, lloc humit al curs del torrent d'Almadrà on la Mare de Déu des Cocó fou descoberta, vers el 1233

Ciutat de Mallorques (nom cristià), **Madina Mayurqa** (nom àrab) port, capital del Regne de Mallorca, 1230-1715

Coanegra, vall de, a la part oest de la vila de Santa Maria del Camí

Consey / Consell, alqueria, 10 jovades, 1235-36, domini del vescomte de Bearn, pertanyi a Alaró, al camí reial Ciutat-Inca, fites amb Binissalem

Costig, Costitx, alqueria de Canarrossa, 22 jovades, 1235-36, domini del Vescomte de Bearn, nord de Sencelles

d'Alexandria, alqueria, 1235-36, Binissalem central?, nom original no conegut (vegeu *Memoriàl ò Càpréu*)

d'Alta Riba (gorça) àrea alt Piranees, al nord-oest de Catalunya, amb esglésies romàniques, Vegeu llegendes del Sant Grial (S XII), capítol 42

Eivissa, illa, al sud de les Balears conquerida 1235-6 per l'infant Pere de Portugal i Guillem de Montgrí

'el celler reial', 1373, on guardava els delmes del rei, probablement a la plassa o carrer Nou

el Pla, zona central de Mallorca, fites amb el Raiguer

"el pont anomenat d'Inca" 1341, damunt el Torrent d'Almadrà, a les fites de Lloseta, Binissalem, i Inca

el Rasquell, àrea del municipi de Binissalem, al costat nord del camí reial a Inca, domini del Bisbe de Mallorca?

els Mitjans, àrea contigua al Rasquell, de domini reial S. XIII?

Entesa, font de colonitzadors, Catalunya, (Girona)

es Vilar, topònim actual i del S. XIII, al part sud de Binissalem

es-Rasquell, Beni-Rasjel, alqueries, no ben definides

Estorell / s'Estorell, alqueria, al extrem nord de Binissalem, costat torrent d'Almadrà, a la vila de Lloseta

Famagusta, capítol de Xipre, illa de la Mediterrània est; els reis tenien parentela amb la família reial mallorquina S XIV

Felanitx, vila, sud-est Mallorca, final de les rutes de la transhumància d'hivern

Flandes, destí de comerç (llana) amb Mallorca per mar des del segle XIII

forques de rafel Gàrces, lloc d'execució de penes legals, adjacent al camí de Binissalem-Inca, segle XIV

França, Regne de, al medieval ocupava tan sols part del país actual

Garonda, Halianzen, possessions al terme de Capacorp, propietats de la família Bauçà de la cavalleria sa Bauçana, 1272

Garp, nom cristià per Gharb-al-Andalus, ara la regió d'Algarve al sud-est de Portugal

Gascona, àrea geogràfica d'Occitania, inclogué part del vescomtat de Bearn, bressol de la família Togores, S.XII-XIII

Gastó de Bearn, VIII vescomte de Bearn, 1229-1290, la seva porció inclogué Canarrossa, una tercera part de Sóller i cases i instal·lacions a Ciutat

Gènova, port principal, al nord-oest Itàlia

Girona, ciutat i província al nord-est de Catalunya, important font de colonitzadors a Binissalem

Haliazen, alqueria reial d'Inca, S XIII

hospitals de sant Antoniet, (Sant Antoni Abad), **sant Andreu**, **sant Antoni de Pàdua** (santo Espiritu), primers a Mallorca, abans del 1250

Huyalfas, nom original de Sa Pobla, vila, al nord Mallorca

Inca / Incha, alqueria principal de la Mallorca central, de domini reial, fites amb Binissalem

Jonqueres, sant Vincent de, parròquia entre Sabadell i Terrassa, lloc del primer monestir de les dames de Jonqueres, 1214

Jornets, llogaret de Sencelles al camí de Muro

Juan Des-vilar, alqueria de, al sud de Binissalem, S XIII

'la bassa salobrerà', Biniagol, 1380, que ara no existeix.

la Bastida d'Alaró, força preconquesta, a 'les amunts', primitiu assentament de la vila

la Goleta, enllaç entre Robines i plaça de s'Olla, que abans pertanyia a l'alqueria Palmer?

la plaça de Binissalem, 1362, documentat com "la Plassa", ara és "de la Quartera"

la plaça del Pou Bo, documentada el 1340, al sud-est de Binissalem

'la plassa de l'església' (1434) probablement ubicada abans i al nord de l'església nova

'la Serra', Serra de la Tramuntana

la Socarrada, possessió d'Alaró just passada el límit nord de Binissalem

la torre de Berenguer de Tornamira, possessió amb torre defensiva, al nord de Binissalem, fites Alaró

'l'església nova', segon temple de la vila, construït el 1360-72 a terra de domini bisbal prop al centre urbà

"l'honor de Gastó vescomte de Bearn", vegeu Canarrossa

Llanguedoc, província al nord dels Pirinees, part d'Occitània, próspera, avançada als segles XI, XII (vegeu capítol 11)

lloc de Pedaç / Padas / Padal, assentament separat de Binissalem, al camí reial de Ciutat

lloc del Pou Bo, assentament separat de Binissalem, 1340, nom original desconegut

"lloc sagrat" designació des del segle XIII del cementiri rural de l'església vella de Robines

Lloseta / Lozeta, alqueria de Canarrossa, donada al cavaller Arnau de Togores, 1232

Lluchmajor, vila extensiva al sud de Mallorca, destinació de transhumància d'hivern

Madina Mayurqa, vegeu Ciutat

Mahuja, (Maüia) alqueria de Canarrossa, domini de Bernat de Santa Eugènia, ara al centre urbà de Santa Maria del Camí

Mallorques, Mallorches, noms medievals pel regne creat pel rei Jaume I, que inclogué comtats continentals

Molí, alqueria de 6 jovades (?) al Binissalem nord, domini de Guillem de Montgrí (?)

Mancor de la Vall, poble subsidiari de Selva

Marratxí, vila, domini de l'arquebisbe de Barcelona, al camí Ciutat-Inca

Marsella, ciutat, port principal del sud de França

Masnou, possessió d'Alaró de la família Puigdorfila, S. XIII, XIV

Massanes, (Girona) font de colonitzadors de Binissalem

Messina, port del regne de Sicília situat a l'estret entre l'illa i Itàlia, S. XIV

Migjorn, àrea sud-est Mallorca, comprenent Llucmajor, Porreres i Felanitx

Moltarix, alqueria al Binissalem nord, possiblement nom alternatiu per Molí

Montgrí, contrada de la família Torrella, a la costa nord catalana

Montpeller, senyoriu mediterrani amb domini repartit entre el rei d'Aragó i el bisbe de Megalona (1204-1276) i el rei de Mallorca i el bisbe (1276-1349), lloc del naixement dels reis Jaume I i Jaume II

Montsegur, última força dels cavallers càtars a Occitània, va caure el 1244. Vegeu capítol 11

Montuiri, alqueria, després vila, part d'una contrada enorme, domini del rei Jaume I

Morneta / Borneta, alqueria de la parròquia de Robines, porció de l'ardiaca de Barcelona, des de 1239 de la família Torrella?

muntanya, camí de, ruta de la transhumància

mur d'Alcúdia, a la costa nord, Binissalem era responsable del seu manteniment, S XIV

Muret, al Pirineus nord, lloc de batalla 1213, on va morir el rei Pere II, pare de Jaume I, en combat amb França i el Papa

Morrull, barri més antic del centre urbà de Lloseta, al pendent abrupte darrera l'església

Muro, camí de, arteria important, que formà la fita aproximada entre Binissalem i Sencelles

na Bauçana, cavalleria de Binissalem, abans era l'alqueria Rubines (1), 1233

Nou, carrer, data de la fundació de la vila de Binissalem?, ubicació cellers, bodegues, situat entre la plaça de Binissalem i l'església nova el 1370

Occitània, àrea al nord dels Pirineus, s'estenia de l'Atlàntic a Itàlia, important unitat cultural als segles X a XIII. Vegeu capítol 11

Omelades / Ormelades, vescomtat, prop a Montpeller, domini del Regne de Mallorca, 1276-1343

Orient, terres dependents de Bunyola al període musulmà, de la porció de Nunyo Sanç en el repartiment

palau de la Almudayna / Almudaina, als segles XIII i XIV seu del govern i palau reial a la Ciutat del Regne de Mallorca

Palou, (Girona) font de colonitzadors a Binissalem

parròquia de Santa Maria de Robines, d'aproximadament 1236, que més tard coincidí amb la vila de Binissalem

Pedaç, assentament encara separat del Binissalem ùrba, prop del camí Ciutat-Inca

Perpinyà, ciutat de Rosselló, segona capital, Regne de Mallorca, 1276-1349

Petra, vila derivada d'un districte àrab, porció reial al S. XIII

Pisa, port, al nord-oest d'Itàlia, centre important de comerç mediterrani, va envair Mallorca junt amb Catalunya i Occitània el 1114-15

plaça de la Quartera / de la Constitució, als segles XIII-XIV era 'la Plassa', origen del centre urbà de Binissalem

plaça de l'Església (actual), camps de cultiu, domini del bisbe de Mallorca, fins la construcció de la nova església, vers el 1370

plaça de Robines, centre de l'assentament, després barri, de Robines: S XIII-IV, ara plaça Metge Borràs

plaça de s'Olla, assentament entre Robines i 'l'església vella'

plaça dels Ladoners, 1434, darrera l'església nova, prop a sa Mostra

Pollença, ciutat d'origen romà, port, a la costa nord Mallorca

"porxo de l'església de Lloseta", aquesta capella data del S. XIII, fou molt petit i tenia un porxo abans del portal

Porreres, alqueria, vila, al sud-est de Mallorca

"pou anomenat d'en Puig", 1362, en el terme de sa Torre, no podem ubicar-ho exactament

pou de la Torre, un dels varis pous a la possessió La Torre

pou d'en Bauçà / Bossar, pou cegat, uns 400 m. nord de Robines, abans pertanyia a la cavalleria den Bauçà

pou d'en Llobet, ubicació no identificada, segle XIV

pou des Rasquell, Inca, al camí de Santa Margalida

pou Poal, de tip cigonyal, prop de Robines, ara únic a Mallorca, orígens encara sense desxifrar

pou Rabèc, (Ufanès) 1434, 'lo pou del torrent' (d'Almadrà), prop del camí Binissalem-Inca

Provença, comtat d'Occitània, domini del Rei Jaume I fins el 1247, bressol de la vescomtessa Garsendis, viuda del vescomte de Bearn

puig de Pollença, ubicació d'una casa Beguines, de la tercera orde de sant Francesc, 1345

puig de Santa Margarita, turó d'Inca, lloc de peregrinatge

puig d'Inca, ubicació de la capella de Santa Margarita, S. XIII

Rafal Gàrces, al sud de Lloseta, entre Inca i Binissalem prop de la ribera del torrent d'Almadrà

Raiguer, camí des, arteria molt antiga amb curs des de Santa Maria del Camí a Pollença

Raiguer, nom medieval de la zona entre el pla i la muntanya, documentat sobre el 1313

Robines / Rubines nom de 2 alqueries de Canarrossa, i el nom donat a la parròquia, més tard la vila de Binissalem

Roqueta, poble prop de Girona, font de colonitzadors de Binissalem

Rosselló, comtat de, part continental més important del Regne de Mallorca, des de 1276 a 1349

"Rubines, comarca de", nom donat per J.M. Quadrado per l'imprecisió de 2 alqueries del mateix nom, de diferents porcioners

'Rubinitx', alqueria al Llibre del Repartiment, probablement a Montuiri, un nom que ha causat confusió als cronistes

Sa Creu, carrer de, límit nord del centre urbà de Binissalem al segle XIII, enllaç amb el camí reial a Ciutat

sa Mostra, camp designat a la dècada 1340 per entrenar ballesters

sa Socarrada, possessió d'Alaró, just al nord de la fita Binissalem – Alaró

sant Esteve, altar de, benefici fundat el 1270, per Bernat Avinent a l'església Sta. Maria de Robines

Santa Eugènia, vila de Canarrossa, porció de Bernat de Santa Eugènia, venuda al Bisbe de Mallorca, 1242

Santa Margalida, vila a la costa nord de Mallorca

Santa Maria de Lluc, lloc de peregrinatge a la Serra, nord d'Inca, des del S. XIII

Santa Maria de Rubines / Robines, vers el 1236, primera església de la parròquia, vila de Binissalem, abandonada vers el 1370

Santa Maria del Camí, vila de Canarrossa, domini de la família Torrella

Santa Ponsa, nom cristià del lloc de desembarcament de les forces del Rei Jaume I

Sardenya, (Callar, Alger), illa mediterrània més gran, objecte de desig del Rei Jaume I, tinguda en part pel rei Pere IV al segle XIV

sas Ceres, alqueria segurament de Sencelles, S.XIII

Sàsser, de Sardenya, poble colonitzat per mallorquins, vers el 1350

Segarra, poble font de colonitzadors a Binissalem, prop de Girona

Selva, alqueria Xilvar/Xilbar de 30 jovades, de la porció reial, nucli d'una parròquia de 1248, vila satèl·lit d'Inca vers a la tramuntana

ses Parellades, àrea nord del centre urbà de Binissalem, formava part del Robines de Pere de Centelles

seu de Mallorca, catedral a Ciutat, front al palau d'Almudaina i antigament fou al costat de la mar

Sicília, illa, regne baix domini català del 1282 fins a la incorporació de Catalunya-Aragó a Espanya

Siena, ciutat-estat medieval de l'Itàlia central

Sineu, vila al Mallorca central, anterior a la conquesta

Sóller, port, al nord Mallorca, el tercer part era porció del vescomte del Bearn

Solleric, torrent de, cursa entre les viles d'Alaró i Binissalem

son Agulló, possessió gran, al sud Binissalem, nom original sense determinar

Terrades, poble prop de Girona

Teix, possessió a la Tramuntana, receptor de la transhumància estival

Tofla, alqueria que pertanyia primera a Binissalem, després a Alaró, de domini bisbal

Torre, la, al camí des Raiguer, a les fites Alaró-Binissalem, força defensiva precristiana

torrent de Sencelles, nom del Torrent Solleric quan passa pel nord del centre urbà de Sencelles

torrent del Reg, curs nord-sud est i passa pel centre urbà de Binissalem

Torroella de Montgrí, seu de la família Torrella a la costa nord de Catalunya

Ufanès, àrea sud Binissalem, prop al torrent d'Almadrà, on brota aigua després de pluges quantioses

Vall Llebrera (Lleida) bressol de la família del cavaller Ramon de Val-lepraria/Vall-llebrera

Valldemossa, alqueria, vila, a la costa nord, associada amb Binissalem per defensa S. XIV

Valldemossa, ubicació de l'acadèmia Miramar establida S. XIII per fer estudis inter-culturals

Venècia, port principal del mar Adriàtic, centre de comerç amb l'orient

Vic, ciutat a la Catalunya central, Binissalem fou porció dels homes de Vic

Creant la vila de Binissalem

Un mosaic de cent-cinquanta anys del Regne de Mallorca,
des del 1231

Pel que fa a les imatges, fotografies i il·lustracions: Atès que algunes fotografies, imatges i il·lustracions contingudes en aquesta obra han estat realitzades per tercers, la reutilització i difusió d'aquestes no està coberta per la llicència Creative Commons ni per cap altra llicència, per la qual cosa la seva utilització serà responsabilitat de la persona que en faci ús. En cas que un tercer trobàs que en aquesta obra s'ha fet un ús no autoritzat de les seves imatges, fotografies o il·lustracions pregam que es posi en contacte amb info@creantbinissalem.com per a la seva retirada o correcció.